

รูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจิตภาคี
เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ
ของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2*

AN ADMINISTRATION MODEL BASED ON SYSTEM THEORY COMBINED WITH THE
PARTICIPATION OF FOUR SECTION TO DEVELOPMENT CAREER LEARNING
RESOURCE AND ENHANCE THE ESSENTIAL SKILLS FOR STUDENT CAREERS OF
PONGKLANGNAMPRACHASAN SCHOOL UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สมเดช พิศาลไพโรจน์

Somdet Phisanphairot

โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เชียงราย ประเทศไทย

Pongklangnamprachasan School, The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, Chiang Rai, Thailand

Corresponding author E-mail: somdeta@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ โดยวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร โดยศึกษาบริบทโรงเรียน ประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 3 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบจากการลงมือปฏิบัติจริงในปีการศึกษา 2565 และ 4) ประเมินรูปแบบ โดยจิตภาคีของโรงเรียน 45 คน สะท้อนคิดจากครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม 10 คน ความพึงพอใจของนักเรียน 76 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสรุปข้อมูล และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและแนวทางการบริหาร คือ จัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของจิตภาคี ได้แก่ หน่วยงานการศึกษา ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมสรุปและรายงานผล ร่วมขยายผล 2) รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ กระบวนการบริหาร และผลผลิต 3) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อาชีพ 10 แหล่งเรียนรู้ มีสารสนเทศการมีส่วนร่วมของ

* Received 7 November 2024; Revised 24 January 2025; Accepted 28 January 2025

จตุภาคี นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์อาชีพ 10 อาชีพ และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และ 4) ผลการประเมินรูปแบบตามความคิดเห็นของจตุภาคีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่น คือ มีแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ การประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ทฤษฎีเชิงระบบ, การมีส่วนร่วมของจตุภาคี, การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ, ทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

Abstract

The research aims to 1) Study conditions and administrative guidelines 2) Develop and assess the quality of the model 3) Study the results of implementing the model 4) Evaluate the model. This research methodology divided to four steps: 1) Study conditions and administrative guidelines by analyzing the school context, conduction meetings to gather opinions, reviewing related documents and research and interviewing administrators from 3 schools with best practices. 2) Develop and review the model by 7 educational experts, 3) The result of implementing the model through actual practice during the 2022 academic year. 4) Evaluate the model by involving 45 members from the school's four sectors, reflecting on the feedback from 10 teachers responsible for activities, and assessing the satisfaction of 76 students. The research tools were semi-structure interview, summary form and evaluation form. The data was analyzed using mean, standard deviation, content analysis. The research finding showed: 1) The conditions and administrative guideline involve managing education through the participation of four sectors: educational agencies, the community, government agencies, and private organizations. These sectors collaborate in planning, doing, monitoring, reviewing and reporting results, and expanding the impact. 2) The administration model consists of 5 components: principles, goals, inputs for developing career learning research, the administrative process, and output. 3) The school established 10 career learning resources, with information on the participation of the four sectors. Students gained hands-on experience in 10 different careers, and their overall essential skills for pursuing career were rated at a very high level. 4) The evaluation results of the model, based on the opinions of the four sectors, were rated at the highest level. key strength is that the career learning resources provided for students with opportunities to learn about materials, tools, career practices, allowing them to generate income. Overall, student satisfaction was also rated at the highest level.

Keywords: Administration Model, Participation of Four Section, System Theory, Learning Resource Development, Essential Skills for Student Careers

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย จุดเน้นในการจัดการศึกษา และนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) ปีการศึกษา 2564 - 2565 คือ การพัฒนาทักษะทางอาชีพ ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจากประสบการณ์จริงหรือแหล่งเรียนรู้จริง เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

สภาพการจัดการศึกษาในบริบทของพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง พบปัญหาด้านผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้มีทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทยไม่คล่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดโอกาสทางการศึกษาและช่องทางการเรียนรู้ จำนวนนักเรียนออกกลางคันค่อนข้างสูง มีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีน้อย และเมื่อจบการศึกษาไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพ ด้านการเรียนการสอน ขาดการส่งเสริมด้านวิชาชีพเพื่อพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมในท้องถิ่น ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ พบว่า สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัยและขาดแคลน และด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ พบว่า งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ขาดความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากชุมชน เครือข่าย สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่น ๆ (วิทยา จันทรศิลา, 2561)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตั้งอยู่พื้นที่ภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดารในเขตตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด (ข้อมูลจากบัญชีรายชื่อสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ (พื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร) แนบท้ายประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศ ณ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2565) จัดการศึกษาระดับอนุบาล 2 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 รับผิดชอบเขตบริการในพื้นที่ 12 หย่อมบ้าน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ตั้งหมู่บ้านตามเชิงเขาหรือในหุบเขา ชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อาชีพอิสระ และอาชีพค้าขาย และผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดโอกาสทางการศึกษาและช่องทางในการเรียนรู้ มีโอกาสเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีน้อย เมื่อจบการศึกษาไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพ จากมติในที่ประชุม จึงเห็นควรให้โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพพร้อมกับชุมชนและผู้ประกอบการในชุมชน รวมทั้งใช้แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติในชุมชน คือ โป่งน้ำร้อน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาทักษะทางอาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน สำหรับแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนนั้น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและบริบทพื้นที่ จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ (โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์, 2564)

ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพและทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานการศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุลักษณะของภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในมาตรา 8(6) มาตรา 29 มาตรา 34 มาตรา 57 มาตรา 58 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) จากการศึกษาพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเป็นการสร้างความเชื่อมั่น

ว่าผู้เรียนและสถานศึกษาได้รับประโยชน์จากการสนับสนุน ช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น (ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563); (วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา และคณะ, 2565) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ โดยนำทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานองค์การ เพื่อสร้างความตระหนัก ช่วยให้การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว และมีความสะดวกในการบริหารจัดการและสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทองอินทร์ วงศ์โสธร และโสภณา สุดสมบูรณ์, 2564) โดยให้ความสำคัญปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลิต และข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพในสถานศึกษา การสร้างการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่าย จัดการเรียนรู้เพื่อฝึกประสบการณ์อาชีพ และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนนำความรู้ด้านอาชีพและทักษะปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 1 R ₁ (Research) การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร	ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพฯ โดยการศึกษเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโรงเรียนฯ และการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ รวมจำนวน 33 คน ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมประชุม	1. สภาพและความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 2 D ₁ (Development) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ของรูปแบบ	และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2564 ส่วนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของจิตภาคีฯ โดย 2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.2 ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากการศึกษาครูงานโรงเรียน ต้นแบบจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้าน ดอยช้าง โรงเรียนบ้านห้วยน้ำเย็น และโรงเรียนบ้านนาวิ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบ กิจกรรม โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 6 คน ได้มาโดยการ คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการประชุมรับฟังความคิดเห็นและแบบ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีค่า IOC เท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล	2. แนวทางการบริหารตามทฤษฎี เชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วม ของจิตภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็น สำหรับการประกอบอาชีพของ นักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชา สรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
	ส่วนที่ 1 ยกร่างรูปแบบโดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอน ที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลในการยกร่างรูปแบบตามองค์ประกอบ สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย ปัจจัย นำเข้า กระบวนการบริหารตามทฤษฎีระบบร่วมกับการมี ส่วนร่วมของจิตภาคี และผลผลิต พร้อมจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ และการจัดประชุม เชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 20 คน รวมจำนวน 21 คน ได้มาโดยการ คัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา และมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการยก ร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ส่วนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบและคู่มือการใช้ รูปแบบฯ ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้าน ความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติเป็นอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญา เอกขึ้นไป ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษามีความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่า 10 ปี ส่วนที่ 3 ปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบตาม ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนการทดลองใช้รูปแบบ	1. ร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ การบริหารตามทฤษฎี เชิง ระบบ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของจิตภาคี เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและ เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับ การประกอบอาชีพของนักเรียนฯ 2. ระดับความเหมาะสม ระดับ ความเป็นไปได้ และระดับความเป็น ประโยชน์ของร่างรูปแบบและคู่มือ การใช้รูปแบบการบริหารตาม ทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วน ร่วมของจิตภาคีเพื่อพัฒนาแหล่ง เรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่ จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ ของนักเรียนฯ

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 3 R ₂ (Research) การศึกษาผลการใช้รูปแบบ	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบประเมิน มีค่า IOC เท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล	
	นำรูปแบบไปทดลองใช้จริงในปีการศึกษา 2565 เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพของโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมชุมนุมพัฒนาอาชีพ จำนวน 10 อาชีพโดยใช้แหล่งเรียนรู้อาชีพที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินงานตามกระบวนการบริหารการบริการตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุฬาคี 5 ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพในสถานศึกษา แบบบันทึกสารสนเทศการมีส่วนร่วมของจุฬาคี แบบบันทึกประสบการณ์อาชีพของนักเรียน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1 และแบบประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพระดับดีขึ้นไป	1. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพในสถานศึกษา จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ 2. ประสบการณ์อาชีพของนักเรียน จำนวน 10 อาชีพ 3. ผลการประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน ได้แก่ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะกระบวนการทำงาน และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4. สารสนเทศการมีส่วนร่วมของจุฬาคีโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์
ขั้นตอนที่ 4 D ₂ (Development) การประเมินรูปแบบ	ประเมินรูปแบบ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบ โดยจุฬาคี จำนวน 43 คน 2) การสะท้อนคิดจากครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมทักษะอาชีพ โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 คน และ 3) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 76 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 แบบสะท้อนคิดของครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล	ผลการประเมินรูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุฬาคี เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ ของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ผลการวิจัย

1. ผลการสภาพและแนวทางการบริหาร พบว่า โรงเรียนควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในชุมชน เช่น อาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย อาชีพอิสระ มีแนวทางการพัฒนานักเรียน คือ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์อาชีพต่าง ๆ ในชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมากขึ้น จัดเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้มาร่วมให้ความรู้และสาธิตการทำอาชีพต่าง ๆ ควรให้นักเรียนได้รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ลงมือปฏิบัติจริงในแต่ละขั้นตอนการทำในอาชีพต่าง ๆ จนสามารถสร้างรายได้ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ และแนวทางการบริหาร คือ ควรจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพโดยใช้ทรัพยากรและบริบทจริงของพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของภาคีด้านบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การสนับสนุนทรัพยากร และการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมประสบการณ์อาชีพโดยใช้แหล่งเรียนรู้อาชีพที่พัฒนาขึ้น

2. รูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่แหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของภาคี ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ ปัจจัยด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคี ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ร่วมวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ร่วมดำเนินงาน (Do) ขั้นที่ 3 ร่วมตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (Check) ขั้นที่ 4 ร่วมสรุป และรายงานผล (Act) ขั้นที่ 5 ร่วมขยายผล (Expansion) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต และมีเอกสารประกอบ คือ คู่มือการใช้รูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ทั้งรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า

3.1 โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ มีแหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้การทำน้ายาล้างจาน 2) แหล่งเรียนรู้การเพาะเห็ดนางฟ้า 3) แหล่งเรียนรู้การทำชาวาวิชาดีบนดอย 4) แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ 5) แหล่งเรียนรู้การทำน้ำปั่น 6) แหล่งเรียนรู้การทำไอออนเซ็น 7) แหล่งเรียนรู้การทำอาหาร 8) แหล่งเรียนรู้การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 9) แหล่งเรียนรู้โป่งบาร์เบอร์ เซอร์วิส และ 10) แหล่งเรียนรู้บ้านเบเกอร์ PKNS

3.2 โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ มีสารสนเทศการมีส่วนร่วมของภาคีในการบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การสนับสนุนทรัพยากร และการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงสารสนเทศการมีส่วนร่วมของภาคี โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์

ภาคี	สารสนเทศการมีส่วนร่วมของภาคี
1. หน่วยงานการศึกษา	1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้คำแนะนำปรึกษา อำนวยความสะดวก จัดสรรงบประมาณ และนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

ตารางที่ 2 แสดงสารสนเทศการมีส่วนร่วมของจุดภาคี โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ (ต่อ)

จุดภาคี	สารสนเทศการมีส่วนร่วมของจุดภาคี
2. ชุมชน	2. โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ เป็นพื้นที่กิจกรรมและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ ชุมชนให้องค์ความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพให้กับนักเรียน ดังนี้ 1. ปรากฏชาวบ้าน (คุณลุงอินสอน ประหยัดอด, นายธัญวรรณ์ เกียรติกรทิพย์ นายภุชพล กัมปะพะ นางนาอื้อ ลาหู่และนายจะหา จะที) 2. สถานประกอบการในชุมชน ได้แก่ ร้านภูผาวิโว่ง ร้านทีเซอร์กาแฟสด ร้านอาหารน้าอระบืออย่าง ร้านค้าเพชรกล้า ร้านตัดผมปฐพี 3. ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านขุนสรวย
3. หน่วยงานภาครัฐ	1. องค์การบริหารส่วนตำบลลาวี ให้การอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน 2. ศูนย์ USO Net (กสทช.) ให้การอำนวยความสะดวกการให้บริการอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ เพื่อศึกษาหาความรู้
4. หน่วยงานภาคเอกชน	1. มูลนิธิศุภนิมิต ให้การอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน 2. โรชาวารี ให้การสนับสนุนในด้านกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนในเรื่องของการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติในการทำกิจกรรม

3.3 นักเรียนได้รับจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ มีความรู้และประสบการณ์อาชีพ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงประสบการณ์อาชีพที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมพัฒนาอาชีพ

นักเรียนระดับชั้น	ประสบการณ์อาชีพที่นักเรียนได้รับ
1. ประถมศึกษาปีที่ 1	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพทำน้ายาล้างจาน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำน้ายาล้างจาน วิธีการทำน้ายาล้างจาน การนำเสนอผลิตภัณฑ์น้ายาล้างจาน การจัดจำหน่ายน้ายาล้างจาน ในโรงเรียนและชุมชน และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
2. ประถมศึกษาปีที่ 2	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การเพาะเห็ดนางฟ้า การเพาะเห็ดนางฟ้า การวางก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าในโรงเรือน การดูแลความชื้นในพื้นที่โรงเรือน การเก็บเห็ดนางฟ้า การแปรรูปเห็ดนางฟ้า การจัดจำหน่ายเห็ดนางฟ้าในโรงเรียนและชุมชน และการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
3. ประถมศึกษาปีที่ 3	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพการทำชาชาวดิบบดคั่ว ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำชาชนิดของชา การเก็บชา การตากชา การชงชา การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชา การออกแบบผลิตภัณฑ์ชาชาวดิบบดคั่ว และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
4. ประถมศึกษาปีที่ 4	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ การดูแลความสะอาดโรงเรือนเลี้ยงไก่ การให้อาหารไก่ การเก็บไข่ไก่ การดูแลเรื่องน้ำให้ไก่ การจัดจำหน่ายไข่ไก่ และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
5. ประถมศึกษาปีที่ 5/1	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพขายน้ำปั่น ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำน้ำปั่น ขั้นตอนการทำน้ำปั่น การเตรียมส่วนผสม การปั่นและปรับรสชาติน้ำปั่น การกำหนดราคา การจัดจำหน่ายน้ำปั่น และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย

ตารางที่ 3 แสดงประสบการณ์อาชีพที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมพัฒนาอาชีพ (ต่อ)

นักเรียนระดับชั้น	ประสบการณ์อาชีพที่นักเรียนได้รับ
6. ประถมศึกษาปีที่ 5/2	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพการทำไอออนเซ็นจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ คือ โป่งน้ำร้อน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำไอออนเซ็น การทำไอออนเซ็นแบบไข่มุม การทำไอออนเซ็นแบบไข่มุมสูง ไข่มุมนุ่ม การจับเวลา การวัดอุณหภูมิ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไอออนเซ็น และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
7. ประถมศึกษาปีที่ 6	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพทำอาหารน้ำพริกมะกอก ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำน้ำพริกมะกอก การเตรียมวัตถุดิบ ขั้นตอนการทำน้ำพริกมะกอก การขายน้ำพริกมะกอก และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
8. มัธยมศึกษาปีที่ 1	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การทำปุ๋ยน้ำหมัก การเตรียมวัตถุดิบ การดูแลปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ การออกแบบผลิตภัณฑ์ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
9. มัธยมศึกษาปีที่ 2	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพตัดผม ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การตัดผม การเตรียมวัสดุ รักษาความสะอาด การให้บริการตัดผม การนำเสนอผลงาน และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
10. มัธยมศึกษาปีที่ 3	มีความรู้และประสบการณ์อาชีพทำเบเกอรี่จากการลงพื้นที่จริงในชุมชนบ้านขุนสรวย วัสดุอุปกรณ์ การเตรียมวัตถุดิบ ขั้นตอนการทำ “Or - Fu ข้าวปึกอกแกนิชชาวดอย” การออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การสร้างเพจ/เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ และการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย

3.4 ผลการประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 13 คะแนน) ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับดีที่กำหนดไว้ นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหาโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนน) ทักษะการทำงานร่วมกัน โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนน) ทักษะกระบวนการทำงาน โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 4 คะแนน) และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนน) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	ทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ				คะแนนรวม	ระดับคุณภาพ	การผ่านเกณฑ์การประเมิน
		ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา	ทักษะการทำงานร่วมกัน	ทักษะการทำงาน	ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร			
ป.1	40	3	3	3	3	12	ดี	ผ่าน
ป.2	44	3	3	3	3	12	ดี	ผ่าน
ป.3	44	3	3	3	3	12	ดี	ผ่าน
ป.4	48	3	3	4	3	13	ดีมาก	ผ่าน
ป.5	36	3	3	4	3	13	ดีมาก	ผ่าน

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน (ต่อ)

ระดับชั้น	จำนวน นักเรียน	ทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ				คะแนน รวม	ระดับ คุณภาพ	การผ่าน เกณฑ์การ ประเมิน
		ทักษะ กระบวนการ แก้ปัญหา	ทักษะ การทำงาน ร่วมกัน	ทักษะ กระบวนการ ทำงาน	ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร			
ป.6	18	3	4	4	3	14	ดีมาก	ผ่าน
ม.1	27	3	4	4	3	14	ดีมาก	ผ่าน
ม.2	35	3	4	4	3	14	ดีมาก	ผ่าน
ม.3	14	3	4	4	3	14	ดีมาก	ผ่าน
รวม	306	3	3	4	3	13	ดีมาก	ผ่าน
ระดับคุณภาพ		ดี	ดี	ดีมาก	ดี			

4. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า

4.1 ความคิดเห็นของจุดภาคีต่อรูปแบบ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.36) ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.50 ที่กำหนดไว้

4.2 การสะท้อนคิดของผู้รับผิดชอบกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน พบว่า นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพ สามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้ สร้างรายได้ในครอบครัว หรือนำไปสู่การสร้างอาชีพเสริมที่ยั่งยืนได้ จุดเด่น คือ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อาชีพสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ จุดที่ควรพัฒนา คือ ควรจัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนนำความรู้นี้ไปต่อยอดเป็นธุรกิจขนาดย่อม เช่น การผลิตและจำหน่ายในชุมชน และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับครอบครัวและคนในชุมชน เพื่อขยายผลการพัฒนาในวงกว้าง

4.3 ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ต่อการได้รับการจัดประสบการณ์อาชีพในกิจกรรมเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.26) ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.50 ที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ พบว่า โรงเรียนควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในชุมชน เช่น อาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย อาชีพอิสระ มีแนวทางการพัฒนานักเรียน คือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพโดยใช้ทรัพยากรและบริบทจริงของพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของจุดภาคีด้านบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การสนับสนุนทรัพยากร และการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมประสบการณ์อาชีพโดยใช้แหล่งเรียนรู้อาชีพที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้การใช้สื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งนี้การบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ได้ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวการจัดการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นไปตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 - 2569 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560) และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพ โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มเสริมทักษะอาชีพ เป็นการส่งเสริมให้โรงเรียนขยายโอกาสได้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ เน้นด้านการเรียนรู้ทักษะอาชีพในบริบทความต้องการและความพร้อมของนักเรียน พร้อมกับครูและผู้บริหารเป็นพี่เลี้ยง ช่วยกันขับเคลื่อนภารกิจที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

2. รูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจตุภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่แหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของจตุภาคี ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ ปัจจัยด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจตุภาคี ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ร่วมวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ร่วมดำเนินงาน (Do) ขั้นที่ 3 ร่วมตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (Check) ขั้นที่ 4 ร่วมสรุปและรายงานผล (Act) ขั้นที่ 5 ร่วมขยายผล (Expansion) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ทั้งนี้วิธีการดำเนินงานได้มาซึ่งรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำเอาผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนที่ 1 และการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบ ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านดอยช้าง โรงเรียนบ้านห้วยน้ำเย็น และโรงเรียนบ้านวาวี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูลตามองค์ประกอบของรูปแบบที่สังเคราะห์ได้ ซึ่งรูปแบบมีจุดเด่น คือ การใช้ทฤษฎีเชิงระบบในการวิเคราะห์ปัญหา และการบริหารจัดการเพื่อสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจ ในการออกแบบแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน พร้อมจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ จากนั้นทำประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรกานต์ กลมเกลียว และคณะ ที่พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก (พรกานต์ กลมเกลียว และคณะ, 2564)

3. จากผลการใช้รูปแบบทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา จำนวน 10 แหล่งเรียนรู้ มีสารสนเทศการมีส่วนร่วมของจตุภาคี ได้แก่ หน่วยงานการศึกษา ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ 10 อาชีพโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทำให้มีความรู้และประสบการณ์อาชีพ อาทิ เช่น ได้เรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนวิธีการทำงานในแต่ละอาชีพ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโรงเรียนและชุมชน การทำบัญชี - รายจ่าย และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับดีที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะว่ากระบวนการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการ

การมีส่วนร่วมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ละขั้นตอนเปิดโอกาสให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมกันศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ค้นหาสาเหตุ กำหนดปัญหาและทิศทาง ร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ตั้งแต่ร่วมระดมทรัพยากร ร่วมสนับสนุน ทรัพยากร ร่วมสร้างภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมติดตามและประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ และชื่นชมความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการบริหารแหล่งเรียนของนิคม ชมภูหลง ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกที่มีความรู้และประสบการณ์เข้ามาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การจัดการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนากิจกรรม สาระการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายรวมทั้งความรู้เรื่องการตลาดเพื่อให้แหล่งเรียนรู้สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง และจัดการบริหาร และสิ่งที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ (นิคม ชมภูหลง, 2550) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์ ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นโดยไม่ทิ้งถิ่นฐานที่อยู่พึ่งตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สามารถนำไปปฏิบัติหรือประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม (ศุภโชค ปิยะสันต์, 2558)

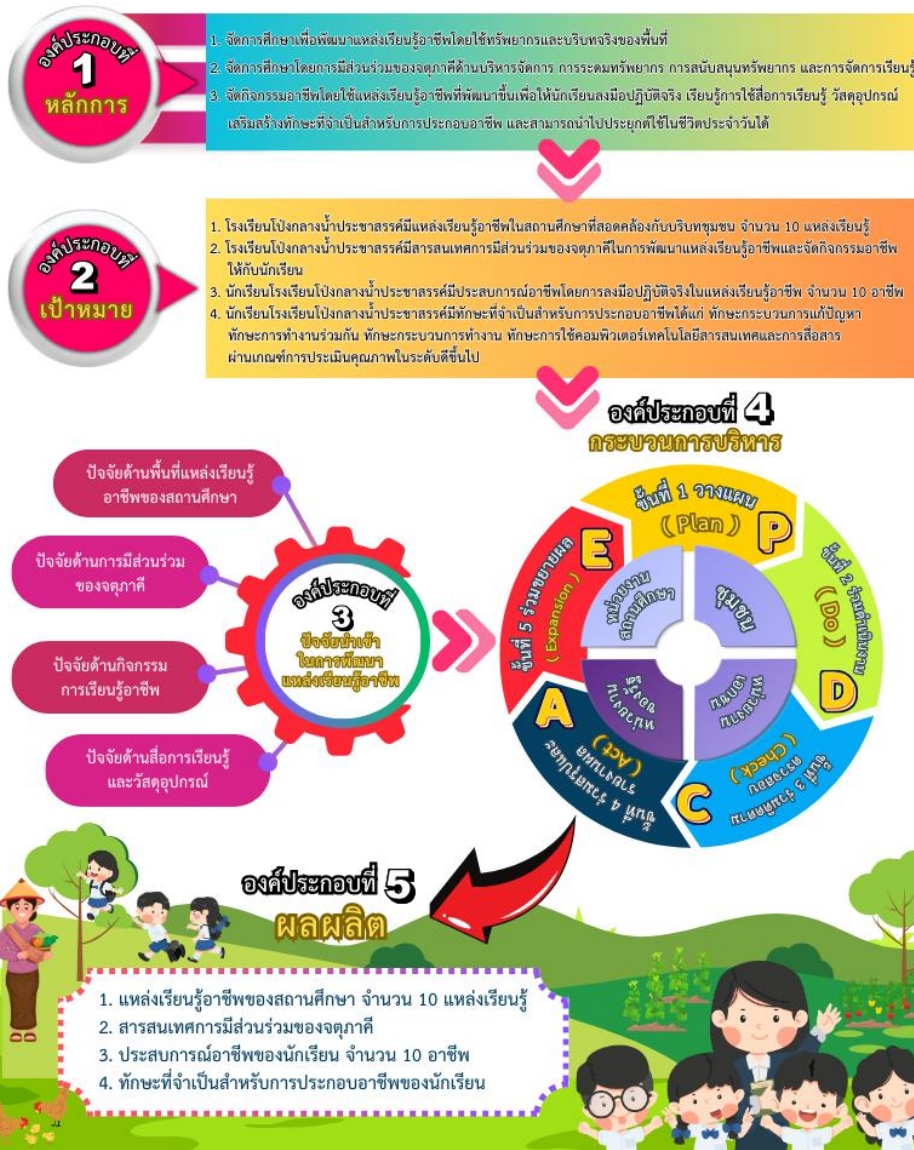
4. ผลการประเมินรูปแบบ ตามความคิดเห็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่น คือ มีแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ การประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า ก่อนการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ได้มีการเตรียมความพร้อมของปัจจัยนำเข้า ได้แก่ พื้นที่แหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิจกรรมการเรียนรู้อาชีพ สื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน ในระหว่างการทำงานได้สร้างการมีส่วนร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งหน่วยงานการศึกษา ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นการประกอบอาชีพเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ สุรัชย์ สุขสกุลชัย และคณะ ที่กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มเพื่อน ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ระหว่างวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้กับผู้สอนและผู้เรียน เป็นต้น (สุรัชย์ สุขสกุลชัย และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและจัดกิจกรรมชุมนุมพัฒนาอาชีพของเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียน โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่แหล่งเรียนรู้อาชีพของสถานศึกษา ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อาชีพ ปัจจัยด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ร่วมวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ร่วมดำเนินงาน (Do) ขั้นที่ 3 ร่วม

ตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (Check) ขั้นที่ 4 ร่วมสรุปและรายงานผล (Act) ขั้นที่ 5 ร่วมขยายผล (Expansion) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต รายละเอียด ดังนี้

รูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ 1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพ โรงเรียน

ควรจัดการศึกษาโดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพที่หลากหลายโดยใช้ทรัพยากรและบริบทจริงของพื้นที่ สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของจุดภาคี จัดเตรียมความพร้อมทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ และควรเผยแพร่รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบไปยังโรงเรียนในเครือข่าย และสถานศึกษาที่สนใจพัฒนาแหล่งเรียนรู้อาชีพและทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนักเรียน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาชีพให้กับนักเรียน ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นประกอบอาชีพทั้งทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะกระบวนการทำงาน และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนนำความรู้ไปต่อยอดเป็นธุรกิจขนาดย่อม การผลิตและจำหน่ายในชุมชน และการถ่ายทอดความรู้ให้กับครอบครัวและคนในชุมชน เพื่อขยายผลการพัฒนาในวงกว้าง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรพัฒนารูปแบบการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของจุดภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น การนิเทศภายใน การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน ทักษะการเรียนรู้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ทองอินทร์ วงศ์โสธร และโสภณา สุดสมบูรณ์. (2564). ทฤษฎีระบบ หน่วยที่ 2 ใน ประมวลสาระชุมชนวิชา ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 1 - 5. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิคม ชมภูหอง. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง). มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พรกานต์ กลมเกลียว และคณะ. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(4), 138-151.
- โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์. (2564). ข้อมูลสรุปจากเอกสารการประชุมโรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์. เชียงราย: โรงเรียนโป่งกลางน้ำประชาสรรค์ .
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา และคณะ. (2565). รวบรวมบทความวิชาการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา จันทรศิลา. (2561). การบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่เรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 9(2), 175-189.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สพฐ. ประชุมชี้แจงการส่งเสริม สนับสนุน ภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้น ม.1 - 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สพฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 - 2569. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
สุรชัย สุขสกุลชัย และคณะ. (2560). สื่อและแหล่งเรียนรู้ทางอาชีวศึกษาและการงานอาชีพ หน่วยที่ 11 ในประมวลสาระชุดวิชา สาระทักษะและวิทยวิธีการทางวิชาชีพ หน่วยที่ 9 - 15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.